

AFET TEHDİDİ İÇİN PSİKOLOJİK HAZIRLIĞIN DEĞERLENDİRİLMESİ, BOLU İLİ ÖRNEĞİ

Ezgi ATALAY

Öğr. Gör. Dr. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Mehmet Tanrıkulu Sağlık
Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,

ezgiatalay@ibu.edu.tr

0000-0002-7404-4351

Atıf / Citation: Atalay, A. (2024). Afet tehdidi için psikolojik hazırlığın değerlendirilmesi, Bolu ili örneği.
İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (İNİJOSS), 13(2), 289-306.

<https://doi.org/10.54282/inijoss.1515191>

Öz

Son yıllarda afetlerin nicelik olarak sıklığında artış yaşanması bireysel ve toplumsal hazırlığı önemli bir konu haline getirmiştir. Afetlere psikolojik hazırlık kısaca olumsuz bir durumda duygusal tepkilerle başa çıkma olarak ifade edilebilir. Çalışmanın gerçekleştirildiği Bolu ili, jeolojik durumu ve iklim özellikleri nedeniyle afet riski yüksek bir bölgededir. Bu bağlamda çalışma, Türkiye’de afet potansiyeli yüksek bir il olan Bolu’da yaşayan kişilerin afet tehditlerine karşı psikolojik hazırlık durumları ile ilişkili olabilecek faktörlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların psikolojik hazırlık durumlarını değerlendirebilmek amacıyla daha önce Türkçeye uyarlanan Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği nicel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde katılımcıların kronik hastalık, afet eğitim alma, Bolu ilinin afet risklerini bilme, afet çantasına ve afet planına sahip olma, arama-kurtarma becerisine, ilk yardım becerisine sahip olma ve eğitim seviyesi değişkenlerine göre analiz sonuçlarında anlamlılık bulunmuştur. Cinsiyet, medeni durum, ikamet, bir işte çalışma, afet yaşama, afetlerde yakınına kaybetme, çocuk sayısı ve aylık gelir miktarları değişkenlerine göre anlamlılık saptanmamıştır. Sonuçlar doğrultusunda afetler karşısında psikolojik hazırlıklı olma konusunda afet öncesinde gerçekleştirilecek eğitimlerin önemi bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar genel anlamda afet konusunda eğitim alan ve afetlere hem arama-kurtarma hem de ilk yardım noktasında müdahale etme yeterliliğine sahip bireylerin afetlere psikolojik olarak daha fazla hazırlıklı olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra afet çantası ve afet planı gibi fiziksel veya maddi hazırlığın afetlere psikolojik olarak hazırlığı artırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet öncesi, Psikolojik hazırlık, Bolu ili.

ASSESSMENT OF PSYCHOLOGICAL PREPAREDNESS FOR DISASTER THREAT, THE CASE OF BOLU PROVINCE

Abstract

In recent years, the increase in quantitative frequency of disasters has made individual and social preparedness important. Psychological preparedness to disasters can briefly be defined as coping with emotional reactions in a negative situation. Bolu province where the study was carried out is in an area with a higher risk of disaster due to its geological condition and climate characteristics. In this context, the present study was conducted to determine the factors that might be related with psychological preparedness of the people of Bolu, a Turkish province with a higher potential of disaster, to disaster threats. In order to evaluate the psychological preparedness of the participants, The Psychological Preparedness to Disaster Threat Scale which was previously adapted into Turkish was analyzed using quantitative methods. Evaluating the study results, a significance was found in the analysis results according to variables such as the participants' state of having a chronic illness, disaster training, knowledge of the disaster risk of Bolu province, bug-out bag and disaster plan, search and rescue skill, first aid skill, as well as their level of education. No significance was found according to variables such as gender, marital status, residence, employment, experience of disaster, state of losing a relative during disasters, number of children and monthly income. The results indicated that predisaster trainings are of prime importance for psychological preparedness to disasters. The results also showed that individuals who have disaster training and competence to intervene in disasters at the point of search and rescue and first aid have a higher level of psychological preparedness to disasters in general. In addition, it was found that physical or material preparedness such as bug-out bag and disaster plan increase the psychological preparedness to disasters.

Keywords: Disaster, Pre-disaster, Psychological preparedness, Bolu province.

Giriş

Afetler, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte bugüne dek var olan tüm uygarlıkların en büyük sorunlardan biri olmuştur (Eryılmaz vd., 2021, s.1). Arapça kökenli olarak dilimize geçmiş olan "afet" kelimesi "bela, felaket, salgın hastalık" gibi anlamlar taşımaktadır (Kahraman vd., 2021). Bir olayın afet olarak nitelendirilebilmesi için insanları veya çevreyi önemli derece etkileyebilecek büyüklükte yaşanması gerekmektedir. Afetler, insan yaşamını durduracak veya kesintiye uğratacak can ve mal kayıplarıyla kendini göstermektedir. Bu bağlamda afet bir olaydan daha çok o olayın doğurduğu sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Güneş & Akdoğan, 2023, s.24). Son yıllarda küresel iklim değişikliğiyle birlikte afetlerin nicelik olarak sıklığında artış yaşandığı ve bu afetlerin çok fazla sayıda insanın normal yaşantısını olumsuz yönde etkilediği bildirilmiştir (Usta, 2023). Afetlerin Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi tarafından yayımlanan son afet raporunda 2023 yılında 399 afet meydana geldiği, bu afetlerin 93,1 milyon kişiyi etkileyerek 86,473 kişinin ölümüne neden olduğu ve 202,7 milyar ABD doları ekonomik kayıp yaşandığı bildirilmiştir. Aynı raporda 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de yaşanan deprem, 56,683 kişinin yaşamını yitirmesiyle yılın en yıkıcı afeti olarak nitelendirilmiştir (CRED, 2024). Türkiye doğa ve insan kaynaklı olmak üzere farklı çeşitte afetlerin görüldüğü bir afet ülkesidir (Gözükızıl & Tezcan, 2023). Türkiye Alp Himalaya kuşağı üzerinde bulunduğu için başta deprem olmakla birlikte (İlerisoy vd., 2022; İrdem & Mert, 2023) küresel ısınma nedeniyle sel, heyelan gibi doğa kaynaklı afetler sıklıkla yaşanmaktadır (Şahin, 2019). Türkiye'de ulaşım kazalarının teknolojik afetler bağlamında olay ve ölüm sayıları bakımından ön sırada yer aldığı bildirilmiştir (Çelik vd., 2020). Çalışmanın gerçekleştirildiği Bolu ili, jeolojik durumu ve iklim özellikleri nedeniyle deprem,

meteorolojik ve iklimsel afetler, taşkın, sel, kaya düşmesi, heyelan, yangın gibi afetler ve acil durumlar yönüyle afet riski yüksek bir bölgede yer almaktadır. Bolu'nun afet potansiyeli değerlendirildiğinde, Kuzey Anadolu Fayı'nın Bolu ilinden geçmesi nedeniyle depremler başta olmak üzere kaya düşmesi, heyelan ve sel baskını ve yangın ön planda görünen afet türleridir (AFAD, 2021).

Afet hazırlığı, bir afetten önce etkili bir müdahale gerçekleştirmek için gerekli kaynakların mevcut olmasını sağlayan eylemler olarak tanımlanmaktadır (Najafi vd., 2017). Afetler meydana gelmeden önce bireysel ve toplumsal hazırlık afet yönetiminin en önemli unsurlarından biridir (Inal vd., 2019). Hazırlık, afet öncesi risk azaltma ve dirençlilik oluşturma, planlama ve uygulama süreçlerini kapsamakla birlikte bilgi, beceri ve motivasyon odaklı davranışları içeren bir süreçtir (Ronan vd., 2015). Etkili bir afet hazırlığı zarar görebilirliği azaltır, zarar azaltma seviyesini artırır, bir afet olayına zamanında ve etkili bir şekilde müdahale edilmesini sağlar, afet sonrası toparlanma süresini kısaltır ve toplumun direncini artırır (Inal vd., 2019; Mukherjee, 2023). Afetlere karşı bireyler hazır değilse, o zaman kimse hazır değildir bakış açısıyla hane ve bireysel hazırlığın önemi vurgulanmaktadır (Kapucu, 2008). Bireysel afet hazırlığı, birbirini karmaşık şekillerde etkileyen çeşitli psikolojik, sosyoekonomik ve kültürel faktörler tarafından şekillenmektedir (Maduz vd., 2019). Afetlere hazırlık konusunda yapılan araştırmaların fiziksel veya maddi hazırlığa odaklandığı (Avcı, 2023; Kim & Kim, 2022; Penman vd., 2013) ancak son zamanlarda araştırmacıların afetlere yönelik psikolojik veya zihinsel hazırlığı araştırmaya da yöneldiği görülmüştür (Every vd., 2019; Görgün vd., 2023; McLennan vd., 2020; Setyawan vd., 2023; Zulch, 2019). Çeşitli tanımlamaları olmasına karşın (Palupi, 2021) psikolojik hazırlık, olumsuz bir durumda bilişsel farkındalık ve beklentinin önceden sağlanması ile duygusal tepkilerle başa çıkma olarak ifade edilebilir (Agarwal vd., 2020). Psikolojik olarak hazır olan kişilerin psikolojik olarak hazır olmayanlara kıyasla daha fazla başa çıkma becerisine, özgüvene ve fiziksel hazırlığa sahip olma eğiliminde oldukları ve daha az korku ve çaresizlik hissettikleri bilgisinden yola çıkıldığında psikolojik hazırlık, kaygı ve duygusal tepkinin tanınması ve yönetimi olarak tanımlanabilir (Morrissey & Reser, 2003). Ayrıca psikolojik hazırlık tehdit edici bir durum sırasında psikolojik ve duygusal başa çıkmayı sağlayan (Boylan & Lawrence, 2020) daha düşük stres ve depresyonla ilişkili olarak görülmektedir (Every vd., 2019). Psikolojik hazırlık, insanların mantıklı ve akıllıca düşüncelerine yardımcı olarak afetlerde ciddi yaralanma ve can kaybı riskini azaltabilir. Bu nedenle, bireylerin ve toplumların afetlerden önce psikolojik olarak hazırlanmaları gerekmektedir (Roudini vd., 2017).

Önceki araştırmalar afetlerde psikolojik hazırlık ile ilgili faktörleri sınırlı düzeyde ortaya koymuştur. Öğrencilerin afetler karşısında psikolojik hazırlığına yönelik yapılan bir çalışmada, kaygı ve psikolojik hazırlık arasında anlamlı negatif ilişki, sosyal destek ve psikolojik hazırlık arasında ise anlamlı pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Chowwen vd., 2022). Literatürde maddi birikimin psikolojik hazırlığı etkilediği ve afet eğitimi, yardım ve erken uyarı alma olanağı olan bireylerin diğerlerinden psikolojik olarak daha güçlü olduğu belirtilmiştir (Roy vd., 2020). Afetlere psikolojik hazırlığın cinsiyet ve eğitim ile ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Said vd., 2020; Mutianingsih vd., 2021; Zharfani & Patria, 2024). Endonezya'daki sağlık koleji gönüllüleri üzerinde yapılan bir çalışmada, sanal kısa filmlerin yangınlara karşı psikolojik hazırlığı artırdığı belirlenmiştir (Wijayanti vd., 2023). Toplumun afetlere karşı hazırlıklı

olması bilim insanlarının ve afet yöneticilerinin sorumluluğudur. Bireylerin afetlere karşı psikolojik hazırlık durumları da önemli bir araştırma konusudur. Literatürde Türk toplumu için afetlere karşı psikolojik hazırlık ile ilgili değerlendirmelerin ortaya koyulduğu çalışmalar sınırlıdır. Bu bağlamda çalışma, Türkiye’de afet potansiyeli yüksek bir il olan Bolu ilinde yaşayan kişilerin afet tehditlerine karşı psikolojik hazırlık durumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma katılımcıların afet tehdidine karşı psikolojik hazırlık durumlarını ve ilişkili faktörleri ortaya koyarak literatüre önemli katkılar sunabilir. Aynı zamanda sonuçların toplumun afetlerle başa çıkma stratejilerine katkı sunacağı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Psikolojik hazırlık durumu Bolu ilinde yaşayan bireylerin cinsiyeti, medeni durumu, ikameti, çalışma durumu, kronik hastalık, afet yaşama, afette yakınına kaybetme, afet eğitimi alma, Bolu ilinin afet riskini bilme, afet çantasına ve planına sahip olma, arama-kurtarma ve ilk yardım yapabilme durumlarına göre değişmekte midir?

Psikolojik hazırlık durumu Bolu ilinde yaşayan bireylerin çocuk sayısı, aylık gelir miktarı ve eğitim düzeyine göre değişmekte midir?

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte planlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Katılımcılar Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve Bolu ilinde ikamet eden, 18 yaş üstü kişiler arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu örnekleme yönteminde evreni oluşturan her elemanın örnekleme olma şansı eşittir ve hesaplama yapılırken her elemana verilecek ağırlık aynıdır (Arıkan, 2004, s.141). Bolu il nüfusu dikkate alınarak %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile örnekleme hesaplandığında 384 kişi örnekleme grubunu oluşturmaktadır. Araştırma için 500 kişiye ulaşmak hedeflenmiş ve bu hedefin üstüne çıkılarak 590 kişi ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” ve “Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır.

1.4. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Bu form, araştırmacı tarafından bireylerin psikolojik hazırlık durumları ile ilişkili olabilecek faktörlerin belirlenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, medeni durum, Bolu ilinde merkezde veya kırsalda ikamet etme durumu, çocuk varlığı, varsa çocuk sayısı, çalışma durumu, aylık gelir, kronik hastalık durumu, afet yaşama durumu, yaşanan afet türü, afette yakınına kaybetme durumu, afet yönetimi hakkında eğitim alma durumu, Bolu ilinin afet

riskleri hakkında bilgi sahibi olma durumu, afet çantası varlığı, aile afet planı varlığı, hafif arama-kurtarma yapabilme durumu ve ilk yardım yapabilme durumunu içermekte ve 18 sorudan oluşmaktadır. Form katılımcılar hakkında çeşitli sosyo-demografik verileri elde etmek için kullanılmıştır.

1.5. Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği

Araştırma, Türkdoğan ve ark. (2023) tarafından Türkçeye uyarlanan ve 21 maddeden oluşan “Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu ölçek ilk olarak Zulch, Morrissey, Reser ve Creed (2012) tarafından Kuzey Avustralya toplumlarında kullanılmak üzere oluşturulmuştur. Daha sonra Zulch (2019) tarafından geliştirilen, dört alt boyut ve 26 maddeden oluşan Avustralya Afet Tehdidine Psikolojik Hazırlık Ölçeğinin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Türkdoğan ve ark. (2023) tarafından yapılan Türkçeye uyarlama çalışmasında Türk toplumlarında yaşayanlarla ilgili olmadığı düşünüldüğü için 5 madde ölçekten çıkarılmıştır. Nihai olarak bu çalışma için kullanılan ölçek; (9 madde) “Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi”, (9 madde) “Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi” ve (3 madde) “Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi” şeklinde üç alt boyuttan ve toplamda 21 maddeden oluşmaktadır. Aynı zamanda ölçek 4’lü Likert yapıdadır. Araştırmacılar tarafından ölçeğin iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) 0,95 olarak belirlenmiştir. Araştırmacılar çeyreklere, beşte birlik dilimlere veya ondalık dilimlere karşılık gelen puanları belirleyerek yorumlamayı önermişlerdir (Türkdoğan vd., 2023). Bu çalışmada 21 madde için Cronbach alfa katsayısı 0,96 bulunarak yüksek düzeyde olduğu değerlendirilmiştir.

1.6. Veri Toplama

Veri toplama işlemine geçmeden katılımcılara yapılan çalışmanın amacı ve bu çalışmaya dahil edilme nedenleri hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmacı tarafından sosyo-domografik bilgi formu ve Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği (Google Forms) online ortamda hazırlanarak ulaştırılmıştır. Araştırmaya katılmak için gönüllü olan kişilerden 10.05.2024 ve 6.07.2024 tarihleri arasında veriler toplanmıştır.

1.7. Verilerin Analizi

Veriler SPSS 26 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bunun için ilk olarak Google Forms aracılığı ile elde edilen bilgiler SPSS programına aktarılmıştır. Veriler normal dağılım varsayımını sağladığında parametrik testler tercih edilmektedir (George & Mallery, 2010; Büyüköztürk, 201, s.42). George ve Mallery’e göre (2010) Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +-2,00 değerleri arasında olması normal dağılımı karşılamaktadır. Ölçek ve alt boyutlarının normal dağılımına ilişkin yapılan analiz sonuçları Tablo 1’de verilmiştir. Ayrıca verilerin değerlendirilmesinde, frekans analizi, betimsel istatistik, iki farklı bağımsız değişken için independent t testi, ikiden fazla bağımsız değişken için tek yönlü varyans analizi yani one way anova testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Ölçek ve Alt Boyutlarının Normalliklerine İlişkin Bulgular

	Çarpıklık	Basıklık	Ortalama	S. Sapma
Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği	-,68	1,59	3,07	0,023
Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi	-0,68	1,55	3,09	0,024
Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi	-0,67	0,62	3,03	0,028
Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi	-0,80	1,34	3,13	0,026

1.8. Araştırmanın Etik Boyutu ve İzinler

Araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeğinin kullanabilmek amacıyla e-posta ile sorumlu yazardan ve akabinde Bolu Valiliği’nden gerekli izinler alınmıştır. Çalışma için “Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu” tarafından etik onay alınmıştır. Veri toplamaya geçmeden önce katılımcılara verilerin gizli tutulup asla 3. kişiler ile paylaşılmayacağı ve talep ettikleri taktirde çalışmadan vaz geçebilecekleri belirtilmiştir. Araştırmaya katılımı onaylayan bireylere gönüllü onam formları imzalatılmıştır.

1.9. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Araştırma için katılımcıların verdikleri yanıtların, onların gerçek durumlarını oraya koyduğu varsayılmıştır. Bu araştırma için elde edilen sonuçlar Bolu ilinde ikamet eden 18 yaş üstü bireylerle sınırlıdır. Bu araştırma sonuçları, katılımcıların araştırmanın yapıldığı süre zarfındaki düzeylerini gösterir ve diğer illere genellenemez.

2. Bulgular

Araştırmaya katılan 590 katılımcının sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde %68’inin kadın, yaş ortalamalarının $27,16 \pm 12,49$ olduğu, %85,3’ünün Bolu il merkezinde yaşadığı, %73,2’sinin bekar, %75,3’ünün çocuk sahibi olmadığı, %34,2’sinin ön lisans mezunu olduğu, %59,8’inin çalışmadığı ve %51,2’sinin aylık gelir miktarının 0-10.000 TL olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %87,1’inde herhangi bir kronik hastalık olmadığı, %53,7’sinin afet yaşadığı, afet yaşadığını belirten katılımcıların (n=317) %86,1’inin deprem afeti yaşadığı, %89,3’ünün herhangi bir afette yakınına kaybetmediği, %50,2’sinin afet eğitimi aldığı, %70,8’inin Bolu ilinin afet riskleri hakkında bilgi sahibi olduğu, %61,4’ünün afet çantasının bulunmadığı, %55,8’inin afet planının bulunmadığı, %60,7’sinin arama-kurtarma becerisine ve %50,2’sinin ilk yardım becerisine sahip olduğu belirlendi (Tablo 2).

Tablo 2. Sosyo-Demografik Özelliklere Yönelik Tanımlayıcı İstatistikler (N=590)

Sosyo-Demografik Özellikler	N	%
-----------------------------	---	---

Cinsiyet	Kadın	401	68
	Erkek	189	32
Yaş	$\bar{X} \pm Sd$	27,16±12,49	
İkamet	İl Merkezi	503	85,3
	Taşra	87	14,7
Medeni Durum	Evli	158	26,8
	Bekar	432	73,2
Çocuk Sayısı	0	444	75,3
	1	48	8,1
	2	70	11,9
	3	17	2,9
	3'ten fazla	11	1,9
Eğitim Düzeyi	Okumayan	13	2,2
	Ortaöğretim	161	27,3
	Ön Lisans	202	34,2
	Lisans	188	31,9
	Lisansüstü	26	4,4
Çalışma Durumu	Evet	237	40,2
	Hayır	353	59,8
Aylık Gelir Miktarı	0-10.000 TL	302	51,2
	10.001- 20.000 TL	103	17,5
	20.001-30.000 TL	72	12,2
	30.001- 40.000	48	8,1
	40.001 TL ve üzeri	65	11
Kronik Hastalık	Var	76	12,9
	Yok	514	87,1
Afet Yaşama Durumu	Evet	317	53,7
	Hayır	273	46,3
Yaşanan Afetlerin Türleri (N=317)	Deprem	273	86,1
	Sel	23	7,3
	Yangın	21	6,6
Afette Yakın Kaybetme Durumu	Evet	63	10,7
	Hayır	527	89,3
Afet Eğitim Alma Durumu	Evet	296	50,2
	Hayır	294	49,8
Bolu İlinin Afet Risklerini Bilme	Evet	418	70,8
	Hayır	172	29,2
Afet Çantasına Sahip Olma	Evet	228	38,6
	Hayır	362	61,4
Afet Plana Sahip Olma	Evet	261	44,2
	Hayır	329	55,8
Arama-Kurtarma Becerisine Sahip Olma	Evet	358	60,7
	Hayır	232	39,3
İlk Yardım Becerisine Sahip Olma	Evet	296	50,2
	Hayır	294	49,8

Tablo 2’de Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeğinin sosyo-demografik değişkenlere göre analiz sonuçları incelendiğinde, ölçek ve tüm alt boyutları ile cinsiyet, ikamet, medeni durum, çalışma durumu, afet yaşama ve bir afette yakınına kaybetme değişkenleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeğinin katılımcıların kronik hastalık değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t[558]= -2,16; p<0,05$). Herhangi bir kronik hastalığa sahip olanların ($X=2,94$), olmayanlara ($X=3,09$) göre puan ortalamaları daha düşük bulunmuştur. Katılımcıların afet eğitimi alma değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t[561]= 3,87; p<0,05$). Afet eğitimi alanların ($X=3,16$), almayanlara ($X=2,98$) göre puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların Bolu ilinin afet risklerini bilme değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık

saptanmıştır ($t[558]= 4,90$; $p<0,05$). Bolu ilinin afet riskini bilenlerin ($X=3,14$), bilmeyenlere ($X=2,89$) göre puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların afet çantasına sahip olma değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t[558]= 5,39$; $p<0,05$). Afet çantasına sahip olanların ($X=3,23$), olmayanlara ($X=2,97$) göre puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların afet plana sahip olma değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t[558]= 6,98$; $p<0,05$). Afet planına sahip olanların ($X=3,25$), olmayanlara ($X=2,93$) göre puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların arama-kurtarma becerisine sahip olma değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t[552,36]= 5,47$; $p<0,05$). Arama-kurtarma becerisine sahip olanların ($X=3,17$), olmayanlara ($X=2,92$) göre puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların ilk yardım becerisine sahip olma değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t[558]= 6,26$; $p<0,05$). İlk yardım becerisine sahip olanların ($X=3,21$), olmayanlara ($X=2,93$) göre puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeğinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Independent Samples T Testi Sonuçları (N=590)

Sosyo-Demografik Değişkenler		N	X	Ss	<i>t testi</i>		
					t	sd	p
Cinsiyet	Kadın	401	3,06	,53	-0,68	313,29	0,49
	Erkek	189	3,10	,64			
İkamet	Merkez	503	3,08	,55	0,47	108,02	0,63
	Taşra	87	3,04	,66			
Medeni Durum	Evli	158	3,03	,52	-1,05	588	0,29
	Bekar	432	3,09	,59			
Çalışma Durumu	Evet	232	3,08	,58	0,14	588	0,88
	Hayır	353	3,07	,56			
Kronik Hastalık	Var	76	2,94	,53	-2,16	558	0,03*
	Yok	514	3,09	,57			
Afet Yaşama Durumu	Evet	317	3,06	,65	-0,54	570,31	0,58
	Hayır	273	3,09	,46			
Afette Yakın Kaybetme Durumu	Evet	63	3,10	,52	0,34	588	0,72
	Hayır	527	3,07	,58			
Afet Eğitim Alma Durumu	Evet	296	3,16	,62	3,87	561	0,01*
	Hayır	294	2,98	,49			
Bolu İlinin Afet Risklerini Bilme	Evet	418	3,14	,57	4,90	588	0,01*
	Hayır	172	2,89	,53			
Afet Çantasına Sahip Olma	Evet	228	3,23	,57	5,39	588	0,01*

	Hayır	362	2,97	,55			
Afet Plana Sahip Olma	Evet	261	3,25	,55	6,98	588	0,01*
	Hayır	329	2,93	,54			
Arama-Kurtarma Becerisine Sahip Olma	Evet	358	3,17	,59	5,47	552,36	0,01*
	Hayır	232	2,92	,49			
İlk Yardım Becerisine Sahip Olma	Evet	296	3,21	,55	6,26	588	0,01*
	Hayır	294	2,93	,55			

* p<0,05

Katılımcıların afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeği puanlarının eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeği ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır (F= 3,396; p<0,05). Fark oluşturan grubu bulmak amacıyla Post Hoc ikili karşılaştırmalardan Games-Howell testi uygulanmıştır. Games-Howell sonucuna göre, Ön Lisans mezunu olan katılımcıların puan ortalamasının okumadığını belirten katılımcılara göre daha fazla olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeğinin Eğitim Düzeyine Göre ANOVA (Welch) Testi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	X	Ss	F/Welch	p	Games-Howell
Okumadım (1)	13	2,24	1,00			
Ortaöğretim (2)	161	3,07	,58			
Ön Lisans (3)	202	3,16	,56			
Lisans (4)	188	3,04	,50			
Lisansüstü (5)	26	3,11	,44			
Toplam	590	3,07	,57	3,396	0,014*	3>1

* p<0,05

Katılımcıların afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeği puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeği ile çocuk sayısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F= 2,367; p>0,05).

Katılımcıların afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeği puanlarının aylık gelir miktarlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeği ile aylık gelir durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (F= 0,704; p>0,05).

3. Tartışma

Bu bölümde Bolu ilinde ikamet eden katılımcıların afet tehdidi için psikolojik hazırlık durumları ile ilgili analiz sonuçları daha önce bu konuyla ilgili literatürde yapılmış çalışmalarla birlikte ele alınacaktır. Afetlerden önce psikolojik hazırlık, bireylerin kendi duygularını tahmin etmelerine, tanımlamalarına ve kontrol etmelerine katkı sağlayarak afetlerle daha iyi başa çıkmalarına destek olabilir. Bu nedenle afetler öncesinde bireylerin psikolojik hazırlık durumlarının ve ilişkili durumların belirlenmesi önemli görülmektedir (Türkdoğan vd., 2023). Bu çalışmada cinsiyet ile afetlere psikolojik hazırlık puanları arasında anlamlılık bulunamamıştır. Yapılan bir çalışmada kadınların erkeklere göre daha fazla deprem konusunda endişe duyduğu belirtilmektedir (Amin vd., 2022). Üniversite öğrencileri arasında olası afetlere karşı psikolojik hazırlığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik yapılan bir çalışmada psikolojik hazırlığın cinsiyetten etkilenmediği belirlenmiştir (Palupi, 2021). Said ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada afet saha deneyimi olan hemşirelerin afetlere karşı psikolojik hazırlığı araştırılmış ve kadın hemşirelerin daha yüksek psikolojik hazırlığa sahip olduğu bildirilmiştir (Said vd., 2020). Sonuçlar doğrultusunda kadın ve erkeklerin psikolojik hazırlık durumları arasında anlamlı bir fark olmamasının örneklem grubunun belirli bir kültürel gruba ait olmasından kaynaklanabileceği değerlendirilmiştir.

Araştırmada daha önce herhangi bir afet yaşama durumu ile afetlere psikolojik olarak hazırlık puanları arasında anlamlılık bulunamamıştır. Zulch (2019) yaptığı çalışmada daha önce bir afete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre afetlere karşı psikolojik hazırlık puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir (Zulch, 2019). Sonuçlar değerlendirildiğinde çalışmada afet deneyimi ile psikolojik hazırlık arasında bir ilişki bulunmamasının katılımcıların afeti doğrudan değil de dolaylı olarak maruz kalmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların kronik hastalık durumları ile afetlere psikolojik olarak hazırlık puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kronik hastalığı olmayan katılımcıların, olanlara göre afetlere karşı psikolojik hazırlık puanları daha yüksek bulunmuştur. Tip 1 diyabetli Japon hastaların afetlere yönelik düşünce ve tutumlarını nitel yöntemlerle araştırmayı amaçlayan bir çalışmada, katılımcıların afetlere genel hazırlık düzeylerinin yetersiz olduğu değerlendirilmiştir (Oyama vd., 2022). Bu çalışmada arama-kurtarma ve ilk yardım becerilerine sahip olma değişkenleri ile afetlere psikolojik olarak hazırlık puanlarında anlamlılık bulunmuştur. Afetlerde arama-kurtarma ve ilk yardım yapabileceğini ifade eden katılımcıların ölçek puanları, bu yeterliliklere sahip olmadığını ifade eden katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Fa'uni ve Diana (2021), öz yeterlilik ve dini başa çıkma açısından afetlere psikolojik hazırlığı değerlendirmeyi amaçladıkları çalışmalarında, öz yeterlilik ile psikolojik başa çıkmanın afetlere psikolojik hazırlık üzerine olumlu etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır (Fa'uni & Diana, 2021). Sonuçlar doğrultusunda arama-kurtarma ve ilk yardım gibi yeterliliklere sahip olmanın bireyleri afetlere psikolojik olarak hazırladığı değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada bireylerin afet eğitimi alma, Bolu ilinin afet risklerini bilme, afet çantasına sahip olma ve afet plana sahip olma gibi durumları ile afetlere psikolojik olarak hazırlık puanları arasında anlamlılık saptanmıştır. Afet eğitimi alan, Bolu ilinin afet risklerini bilen, afet çantası ve afet planına sahip olan katılımcıların ölçek puanları, olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Ayrıca psikolojik hazırlık ölçeği ile eğitim düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ön Lisans mezunu olan katılımcıların puan ortalamasının okumadığını belirten katılımcılara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Deprem bölgelerindeki yaşlıların psikolojik hazırlığını etkileyen faktörler üzerine yapılan bir çalışmada en çok eğitilmiş olma durumunun psikolojik hazırlığı etkilediği bildirilmiştir (Mutianingsih vd., 2021). Siklondan etkilenen insanların afet yönetiminde psikolojik hazırlığı etkileyen faktörleri araştıran bir çalışma, afet eğitimi alma olanağına sahip olan bireylerin diğerlerinden psikolojik olarak daha güçlü olduğunu ortaya koymuştur (Roy vd., 2020). Afetlere hazırlık amaçlı parkur eğitiminin afetlere psikolojik hazırlık üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yapılan bir araştırmada, afetler konusunda genel bilgi eğitiminin afetlere psikolojik hazırlığı etkili bir şekilde artırdığı belirtilmektedir (Zharfani & Patria, 2024). Demirbilek ve Gökkaya (2022) afetlere hazırlık ve psikolojik sağlık üzerine yaptıkları çalışmada öğrencilerin müfredatlarında afetlerle ilişkili dersler koymanın hem afet öncesi hazırlık hem de psikolojik sağlamlık için olumlu etki oluşturabileceğini belirtmişlerdir (Demirbilek & Gökkaya, 2022). Endonezya'daki sağlık koleji gönüllüleri arasında yangın yönetiminde sanal kısa filmin psikolojik hazırlığa etkisini araştıran çalışmada kısa filmler kullanımıyla psikolojik hazırlığın arttığı bulunmuştur (Wijayanti vd., 2023). Yapılan bir çalışmada okul çağındaki çocuklar deprem ve tsunami afetlerine ilişkin güvenli bir okul tabanlı eğitim programına dahil edilmiştir. Öğrencilerin programdan önce ve sonraki psikolojik hazırlık durumlarında anlamlı farklılıklar olduğu ve okul tabanlı programların psikolojik hazırlık üzerinde bir etkisinin olduğu belirtilmiştir (Alfianto vd., 2024). Said ve arkadaşlarının (2024) Filistin'de üniversite personeli üzerinde yaptığı çalışmada, Covid-19 pandemisi sırasında sahip olunan afet eğitiminin, daha iyi bir psikolojik hazırlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur (Said vd., 2024). Pandemi (COVID-19) yönetimine yönelik psikolojik hazırlığı araştıran bir çalışmada dayanıklılık ve başa çıkmayı ele alan programların psikolojik hazırlığı güçlendirebileceği belirtilmiştir (Gandhi vd., 2021). Öztekin ve Örki (2023) depresyon, anksiyete ve stresin afet hazırlığı üzerindeki etkileri üzerine yaptıkları çalışmada depresyon belirtileri ve stresin afet hazırlığını etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca afet konusunda bilinçli toplumların psikolojik dayanıklılıkları ve afetlere hazırlıkları daha yüksek görülmüştür (Öztekin & Örki, 2023). Sonuçlar değerlendirildiğinde bireylerin afetler konusunda bilinç ve farkındalık seviyelerindeki artışın afetlere psikolojik olarak hazırlıklı olmalarına olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneri

Sonuç olarak, katılımcıların kronik hastalık, afet eğitim alma, Bolu ilinin afet risklerini bilme, afet çantasına ve afet plana sahip olma, arama-kurtarma becerisine, ilk yardım becerisine sahip olma ve eğitim seviyeleri değişkenlerine göre analiz sonuçlarında anlamlılık bulunurken cinsiyet, medeni durum, ikamet, çalışma, afet yaşama, afetlerde yakınına kaybetme, çocuk sayısı ve aylık gelir miktarları değişkenlerine göre değişkenlerde anlamlılık saptanmamıştır. Kronik hastalığı olmayan, afet eğitim alan, Bolu ilinin afet risklerini bilen, afet çantası ve afet planı olan, arama-kurtarma ve ilk yardım becerisine sahip olan katılımcıların afetlere psikolojik olarak hazırlık puanları daha yüksek bulunmuştur.

Sonuçlar doğrultusunda afetler karşısında psikolojik hazırlıklı olma konusunda afet öncesinde gerçekleştirilecek eğitimlerin önemi bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar

genel anlamda afet konusunda eğitim alan ve afetlere hem arama-kurtarma hem de ilk yardım konularında müdahale etme yeterliliğine sahip bireylerin afetlere psikolojik olarak daha fazla hazırlıklı olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra afet çantası ve afet planı gibi fiziksel veya maddi hazırlığın afetlere karşı psikolojik olarak hazırlığı arttırdığı görülmektedir. Bu bağlamda afetlere karşı psikolojik hazırlığın sağlanırken aynı zamanda maddi veya fiziksel hazırlığın da yapılması gerekmektedir. Bu nedenle afet öncesi bireylerde farkındalık oluşturacak tüm hazırlık eğitimlerinin arttırılması önerilmektedir. Literatüre katkı sağlayacağı düşünülerek bu konu özelinde daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Afetlere psikolojik hazırlığı ve bununla ilişkili faktörleri araştıran çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri: Yazar bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Katkı Oranı: Makale tek yazarlı olarak hazırlanmıştır. Çalışma için yazar Ezgi Atalay'ın katkı oranı %100'dür.

Etik Kurul Kararı: Bu araştırma makalesi için etik kurul kararı alınmıştır.

Extended Abstract

Although disasters are as old as human history, they have been the biggest problem of all civilizations that have ever existed. In recent years, with global climate change, the frequency of disasters in terms of quantity and quality has increased, and these disasters negatively affect the normal lives of many people. Bolu province, where the study took place, is located in a region with high disaster risk in terms of disasters and emergencies such as earthquakes, meteorological and climatic disasters, floods, rockfalls, landslides, fires, etc. due to its geological situation and climate characteristics (AFAD, 2021). Disaster preparedness can be defined as actions that ensure that the necessary resources are available to conduct an effective response before a disaster (Najafi vd., 2017). Individual and social preparation before disasters occur is one of the most important elements of disaster management (Inal vd., 2019). Although research on disaster preparedness focuses on physical or material preparedness, recently researchers have also turned to investigating psychological or mental preparedness for disasters (Avcı, 2023; Kim & Kim, 2022; Penman vd., 2013). Based on the knowledge that people who are psychologically ready tend to have more coping skills, self-confidence, and physical readiness and feel less fear and helplessness than those who are not psychologically ready, psychological preparation can be defined as the recognition and management of anxiety and emotional response (Morrissey & Reser, 2003).

It is the responsibility of scientists and disaster managers to ensure that society is prepared for disasters. People's psychological preparedness for disasters is also an important research topic. There are limited studies in the literature that evaluate psychological preparedness for Turkish society against disasters. In this context, the study was carried out to determine the psychological preparedness of people living in Bolu, a province with high disaster potential in Türkiye, against disaster threats. This study can make significant contributions to the literature

by revealing participants' psychological preparedness against disaster threats and the factors affecting them. At the same time, it was evaluated that the results would contribute to society's strategies for coping with disasters.

Quantitative research methods were used in this research. The research was conducted with 590 people. Research data were collected using the "Socio-Demographic Information Form" and the "Psychological Preparedness Scale for Disaster Threat". The data was prepared and delivered online. Data were collected between 15.03.2024 and 6.07.2024 from people who volunteered to participate in the research. The data were analyzed using the SPSS 26 package program.

When the socio-demographic characteristics of 590 participants were examined, it was found that 68% were female, the average age was 27.16 ± 12.49 , 85.3% lived in Bolu city center, 73.2% were single, 75.3% did not have children, 34.2% were associate degree graduates, 59.8% were not working and 51.2% had a monthly income of 0-10,000 TL. It was determined that 87.1% of the participants did not have any chronic disease, 53.7% of them had experienced a disaster, 86.1% of the participants who stated that they had experienced a disaster (n=317) had experienced an earthquake disaster, 89.3% had not lost any relatives in any disaster, and 50% of them had not lost any relatives in any disaster, 2% had received disaster training, 70.8% had information about the disaster risks of Bolu province, 61.4% did not have a disaster kit, 55.8% did not have a disaster plan, 60.7% had search and rescue skills and 50.2% had first aid skills.

As a result, there was significance in the analysis results according to the variables of participants' chronic disease, receiving disaster training, knowing the disaster risks of Bolu province, having a disaster kit and disaster plan, having search and rescue skills, first aid skills and education levels. No significance was found in the variables such as gender, marital status, residence, working, experiencing a disaster, losing a relative in disasters, number of children and monthly income. Participants who did not have a chronic disease, received disaster training, knew the disaster risks of Bolu province, had a disaster kit and disaster plan, and had search-rescue and first aid skills were found to have higher psychological preparedness scores for disasters.

In line with the results, it is seen that pre-disaster training has an important place in psychological preparedness against disasters. These results generally showed that individuals who received disaster training and were competent to respond to disasters in both search and rescue and first aid were more psychologically prepared for disasters. In addition, it is seen that physical or material preparation such as a disaster kit and disaster plan increase psychological preparedness for disasters. For this reason, it is recommended to increase all preparation training that will raise awareness among individuals before a disaster.

Çıkar Çatışması Bildirimi/ Conflict of Interest Statement:

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir. / The authors declared no potential conflict of interest regarding the research, authorship, and publication of this article.

Destek/Finansman Bilgileri/ Support Financing Information:

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. / The authors have received no financial support for the research, authorship, and publication of this article.

Etik Kurul Kararı/ Ethics Committee Decision: Bu çalışma için Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 2023 yılı 2023/445 nolu karar ile etik izin alınmıştır. / Ethical permission was obtained for this study from the Scientific Research and Publication Ethics Committee of Bolu Abant İzzet Baysal University with the decision no. 2023/445 dated 2023.

Yazar Katkı Oranı: / Author Contribution Rate: Yazarların katkı oranı eşittir. / The contribution rates of all authors are equal.

Kaynakça

- AFAD (2021). 2021 *İl afet risk azaltma planı*. 27.05.2024 tarihinde <https://bolu.afad.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Agarwal, V., Sharma, S., Gupta, L., Misra, D. P., Davalbhakta, S., Agarwal, V., ... & Aggarwal, S. (2020). COVID-19 and psychological disaster preparedness—an unmet need. *Disaster medicine and public health preparedness*, 14(3), 387-390. <https://doi.org/10.1017/dmp.2020.219>
- Alfianto, A. G., Wijayanti, D. P., Sulaksono, A. D., & Choirullah, A. H. (2024). Disaster-safe-school based program for the psychological preparedness of elementary school students. *Nurse and Health: Jurnal Keperawatan*, 13(1), 148-155. <https://doi.org/10.36720/nhjk.v13i1.657>
- Amin, M. R., Shozib, S. H., Rahman, M. N., Azim, S. A., Mahbub, F., & Sarker, M. N. I. (2022). Disaster psychology and psychological adaptation of disasters: evidence from riverine islands (char) of rural Bangladesh. *Journal of Climate Change*, 8(4), 7-15. <https://doi.org/10.3233/JCC220025>
- Arıkan, R. (2004) *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*, Asil Yayıncılık, Ankara.
- Avcı, G. (2023). Afet eğitiminde afetlere hazırlık: Üniversite öğrencileriyle tehlike avı. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(1), 84-100. <https://doi.org/10.35341/afet.1149239>
- Boylan, J. L., & Lawrence, C. (2020). What does it mean to psychologically prepare for a disaster? A systematic review. *International journal of disaster risk reduction*, 45, 101480. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2020.101480>
- Büyükoztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chowwen, C. O., Adu, R. A., & Morakinyo, L. A. (2022). Assessing post-lockdown psychological preparedness for resumption among university students in nigeria: the role of anxiety and social support. *African Journal of Social and Behavioural Sciences*, 12(2).

- CRED. "2023 Disasters in Number", Brussels: CRED, 2024. 20.05.2024 tarihinde https://files.emdat.be/reports/2023_EMDAT_report.pdf adresinden erişildi.
- Çelik, İ. H., Usta, G., Yılmaz, G., Yakupoğlu, M. (2020). Türkiye’de yaşanan teknolojik afetler (2000-2020) üzerine bir değerlendirme. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 49-57. <https://doi.org/10.22466/acusbd.776580>
- Demirbilek, Ö., & Gökaya, E. (2022). Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinde afetlere hazırlık durumları ile psikolojik sağlık durumlarının ilişkisinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 617-624. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1001225>
- Eryılmaz M, Tezel O, Ulusoy S. (2021). *Afet: Tanımı ve sınıflaması*. Köse Ş, editör. Afetler ve Enfeksiyonlar. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2021. s.1-5.
- Every, D., McLennan, J., Reynolds, A., & Trigg, J. (2019). Australian householders' psychological preparedness for potential natural hazard threats: An exploration of contributing factors. *International journal of disaster risk reduction*, 38, 101203. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2019.101203>
- Fa'uni, A. M., & Diana, R. R. (2021). Psychological preparedness for disaster in terms of self efficacy and religious coping. *Al-Qalb: Jurnal Psikologi Islam*, 12(1), 28-38.
- Gandhi, S., Sahu, M., Govindan, R., Nattala, P., Gandhi, S., Sudhir, P. M., & Balachandran, R. (2021). Psychological preparedness for pandemic (COVID-19) management: Perceptions of nurses and nursing students in India. *PLoS One*, 16(8), e0255772. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0255772>
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson
- Görgün, C. T., Şen, İ. K., & McLennan, J. (2023). The validity and reliability of the Turkish version of the psychological preparedness for disaster threat scale. *Natural hazards*, 118(1), 331-346. <https://doi.org/10.1007/s11069-023-06006-w>
- Gözükızıl, C., A., Tezcan, S., (2023) Cumhuriyet’in yüzüncü yılında Türkiye’de afetler: 06 şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri, *Kent Akademisi Dergisi* 16:97-114. <https://doi.org/10.35674/kent.1353445>
- Güneş, İ., & Gedik, M. A., (2023). Küresel afet maliyetleri. M. Dibo, C. Tosun, N. Ocak, E. Özyerden (Ed.), *Kamu maliyesinde teorik ve uygulamalı çalışmalar* içinde (s. 23-46), Bursa: Ekin.
- Inal, E., Altıntaş, K. H., & Doğan, N. (2019). General disaster preparedness beliefs and related sociodemographic characteristics: The example of Yalova University, Turkey. *Turkish Journal of Public Health*, 17(1), 1-15. <https://doi.org/10.20518/tjph.381667>
- İlerisoy, Z. Y., Gökşen, F., Soyuluk, A., & Takva, Y. (2022). Deprem Kaynaklı ikincil afetler ve Türkiye örnekleme. *Online Journal of Art & Design*, 10(2).

- İrdem, İ., & Mert, E. (2023). Deprem, dirençli kent ve acil afet yönetimi: Türkiye Örneği. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 4(2), 241-276. <https://doi.org/10.58658/kaypod.1319821>
- Kahraman, S., Polat, E., & Korkmazyürek, B. (2021). Afet yönetim döngüsündeki ana terimler. *Avrasya Terim Dergisi*, 9(3), 7-14.
- Kapucu, N. (2008). Culture of preparedness: household disaster preparedness. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 17(4), 526-535. <https://doi.org/10.1108/09653560810901773>
- Kim, Y., & Kim, M. Y. (2022). Factors affecting household disaster preparedness in South Korea. *PLoS one*, 17(10), e0275540. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0275540>
- Maduz, L., Prior, T., Roth, F., & Käser, M. (2019). Individual disaster preparedness: Explaining disaster-related information seeking and preparedness behavior in Switzerland. *ETH Zurich*. <https://doi.org/10.3929/ethz-b-000356695>
- McLennan, J., Marques, M. D., & Every, D. (2020). Conceptualising and measuring psychological preparedness for disaster: The psychological preparedness for disaster threat scale. *Natural Hazards*, 101(1), 297-307. <https://doi.org/10.1007/s11069-020-03866-4>
- Morrissey, S. A., & Reser, J. P. (2003). Evaluating the effectiveness of psychological preparedness advice in community cyclone preparedness materials. *The Australian Journal of Emergency Management*, 18(2), 46-61.
- Mukherjee, S. (2023). *Infectious diseases and pandemics: need for psychological preparedness and resilient response*. In Preparedness for Future Pandemics: Threats and Challenges (pp. 121-130). Singapore: Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-3201-6_10
- Mutianingsih, Mustikasari, & Panjaitan, R. U. (2021). Factors that affect the psychological preparedness of the elderly in earthquake prone areas. *Enfermeria Clinica*, 31, S261-S265. <https://doi.org/10.1016/j.enfcli.2020.12.033>
- Najafi, M., Ardalan, A., Akbarisari, A., Noorbala, A. A., & Elmi, H. (2017). *The theory of planned behavior and disaster preparedness*. PLoS currents, 9.
- Oyama, Y., Abiru, N., Kit, A., Eyama, D., Noda, A., & Nagata, A. (2022). Thoughts and attitudes toward disasters among Japanese patients with type 1 diabetes: A qualitative descriptive study. *Japan journal of nursing science*, 19(2), e12459. <https://doi.org/10.1111/jjns.12459>
- Öztekin, G. G., & Örki, H. (2023). Effects of depression, anxiety, and stress on disaster preparedness: Evidence from the february 6 Türkiye Earthquakes. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(4), 1332-1347. <https://doi.org/10.35341/afet.1326948>
- Palupi, L. S. (2021). *Is psychological preparedness for potential disaster difference between gender among university students*. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 698, No. 1, p. 012011). IOP Publishing. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/698/1/012011>

- Penman, T. D., Eriksen, C., Blanchi, R., Chladil, M., Gill, A. M., Haynes, K., ... & Bradstock, R. A. (2013). Defining adequate means of residents to prepare property for protection from wildfire. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 6, 67-77. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2013.09.001>
- Ronan, K. R., Alisic, E., Towers, B., Johnson, V. A., & Johnston, D. M. (2015). Disaster preparedness for children and families: a critical review. *Current psychiatry reports*, 17, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s11920-015-0589-6>
- Roudini, J., Khankeh, H. R., & Witruk, E. (2017). Disaster mental health preparedness in the community: A systematic review study. *Health psychology open*, 4(1), 2055102917711307. <https://doi.org/10.1177/2055102917711307>
- Roy, T., Hassan, R., & Sony, M. A. A. M., (2020). *Factors affecting psychological preparedness of disaster management of cyclone affected people: evidence from Dacope, Khulna, Bangladesh*. Planning Sustainable Regions The Social-Economic-Ecological Triad 51st Annual Conference of the Regional Science Association, IndiaAt: Amity institute of environmental sciences & amity institute of social sciences
- Said, N. B., Hayek, M., Sarhan, A. L., Qaddumi, J., Zaben, F., Alkaissi, A., Alsayed, A., & Abu-Odah, H. (2024) Psychological preparedness and resilience of palestinians' university staff during covid-19 pandemic: a cross-sectional online survey, *Palestinian Medical and Pharmaceutical* 9:2, Article 3. <https://doi.org/10.59049/2790-0231.1149>
- Said, N. B., Molassiotis, A., & Chiang, V. C. (2020). Psychological preparedness for disasters among nurses with disaster field experience: An international online survey. *International journal of disaster risk reduction*, 46, 101533. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2020.101533>
- Setyawan, I., Sajidah, S. A., Sabila, A., Wijayanti, A. P., & Dewi, K. S. (2023). *A mapping study of psychological preparedness in dealing with extreme temperature changes and natural disasters*. In Proceedings of International Conference on Psychological Studies (ICPsyche) (Vol. 4, pp. 423-459). <https://doi.org/10.58959/icpsyche.v4i1.57>
- Şahin, Ş. (2019). Türkiye'de afet yönetimi ve 2023 hedefleri. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 1(2), 180-196. <https://doi.org/10.46464/tdad.600455>
- Türkdoğan Görgün, C., Koçak Şen, İ., & McLennan, J. (2023). The validity and reliability of the Turkish version of the psychological preparedness for disaster threat scale. *Natural hazards*, 118(1), 331-346. <https://doi.org/10.1007/s11069-023-06006-w>
- Usta, G. (2023). Dünya'da meydana gelen afetlerin istatistiksel olarak analizi (1900-2022). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 172-186.
- Wijayanti, D. P., Alfianto, A. G., Rahmawati, I., & Yusniawati, Y. N. P. (2023). Fire management: A virtual treatment towards psychological preparedness among health college volunteers in Indonesia. *The Journal of Palembang Nursing Studies*, 2(1), 12-19. <https://doi.org/10.55048/jpns.v2i1.54>

Zharfani, H. A., & Patria, B. (2024). The effect of parkour for disaster preparedness training on psychological preparedness for disasters. *International Journal of Disaster Management*, 1(1), 1-12. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4408287>

Zulch H (2019) Psychological preparedness for natural hazards– improving disaster preparedness policy and practice. *United Nations Off Disaster Risk Reduct*, 1-43. https://www.unisdr.org/files/66345_f357zulchpsychologicalpreparednessf.pdf

Zulch HR, Morrissey SA, Reser JP, Creed P (2012) *Psychological preparedness for natural disasters*. In Proceedings of the First International Conference on Urban Sustainability and Resilience, UCL, London, UK.